Ett arv i 1600-talets Bossarby

Bonde, ryttare och tolvman – historien om Nils Hansson och striden om hans kvarlåtenskap.

NotebookLM

Ett helt liv vigt åt Sörgården i Dannemora

Ca 1570: Föds i Bossarby Sörgård. Föräldrar: Bonden Hans Olsson och Maritt.

Ca 1590: Gifter sig med hustrun Anna. De får minst fyra barn (däribland dottern Karin och sonen Lars, som blir knekt).

1644/1645: Går ur tiden på Sörgården efter ett liv fyllt av brukande, strider och rättstvister.

NotebookLM

Samhällets stöttepelare: En man med tre roller

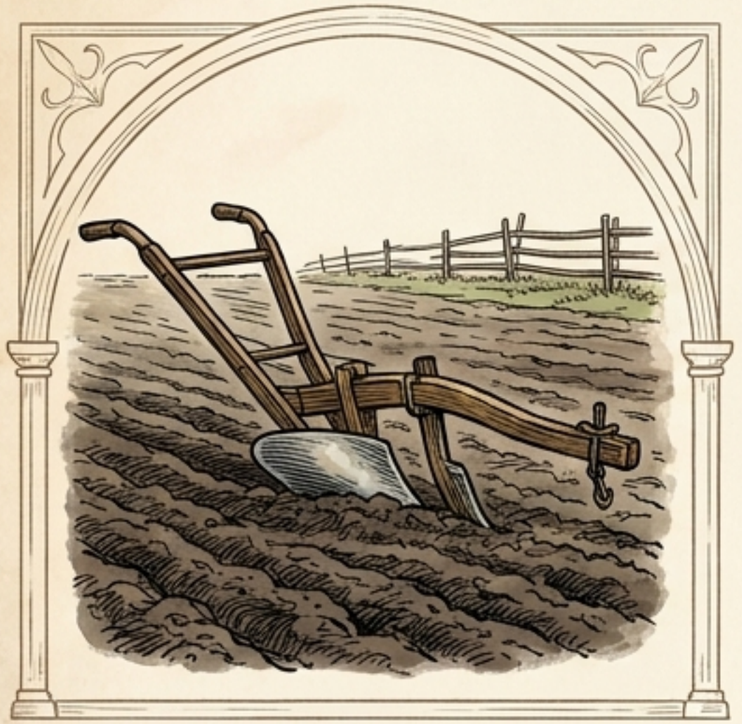

Bonden

Brukade jorden på Bossarby Sörgård under hela sin levnad. Ärver och köper upp andelar av gården för att säkra släktens fortlevnad.

Tolvmannen

Agerade nämndeman (tolvman) i häradsrätten, en förtroendeposition som krävde hög status, omdöme och respekt i bygden.

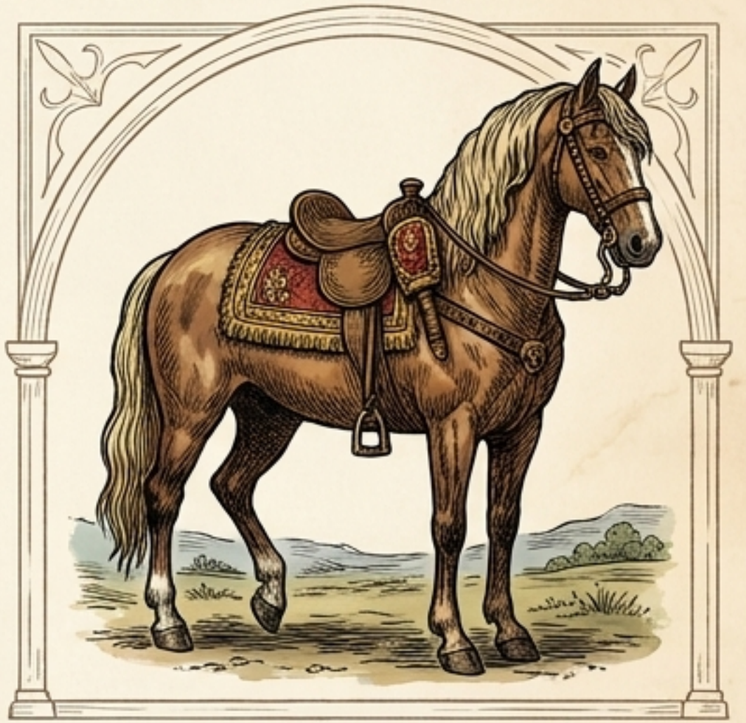

Ryttaren

Kavallerist i den svenska armén under stormaktstiden.

”Ryttare med mågen och sonen till drängar.” — Roteringslängd 1631

NotebookLM

Familjenätverket kring Bossarby

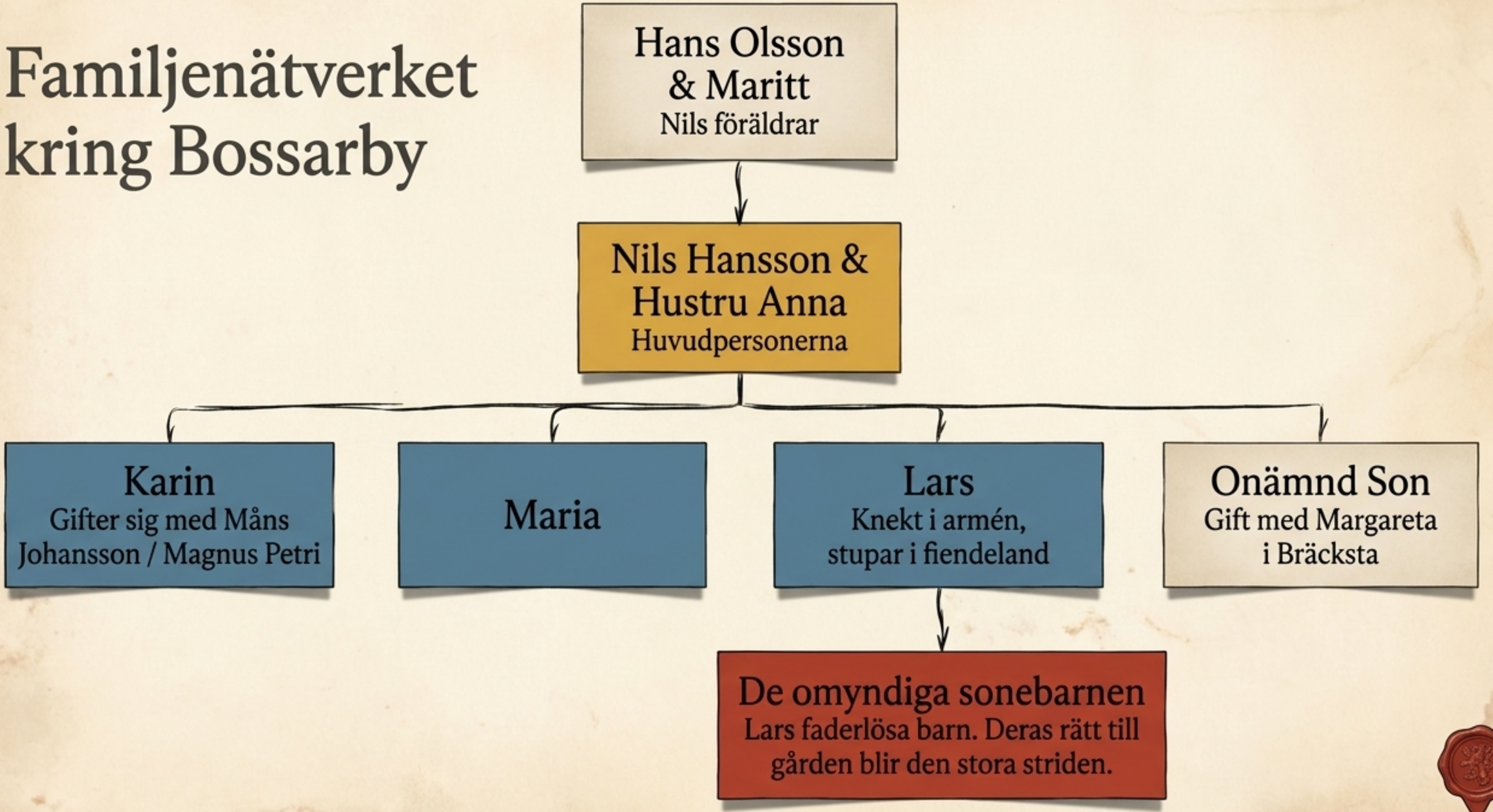

NotebookLM

Gården och det samlade ägandet

Bossarby Sörgård byggdes upp av både arv och strategiska köp.

Kontext:
Hustru Anna uppges senare sitta på ett hemman om totalt 6 öresland, vilket vittnar om gårdens samlade storlek.

NotebookLM

Konfliäkt I: Striden om rustningsräntan (1632)

Vad är problemet?
Nils son var ”sventjänare” (lejd karl till ryttarrote). Vem har rätt till ersättnin--gen (räntan) för rustningshästen efter att sonen dragit i strid?

Nils hävdar att sonen endast var lejd dräng och att räntan därmed tillfaller gården.

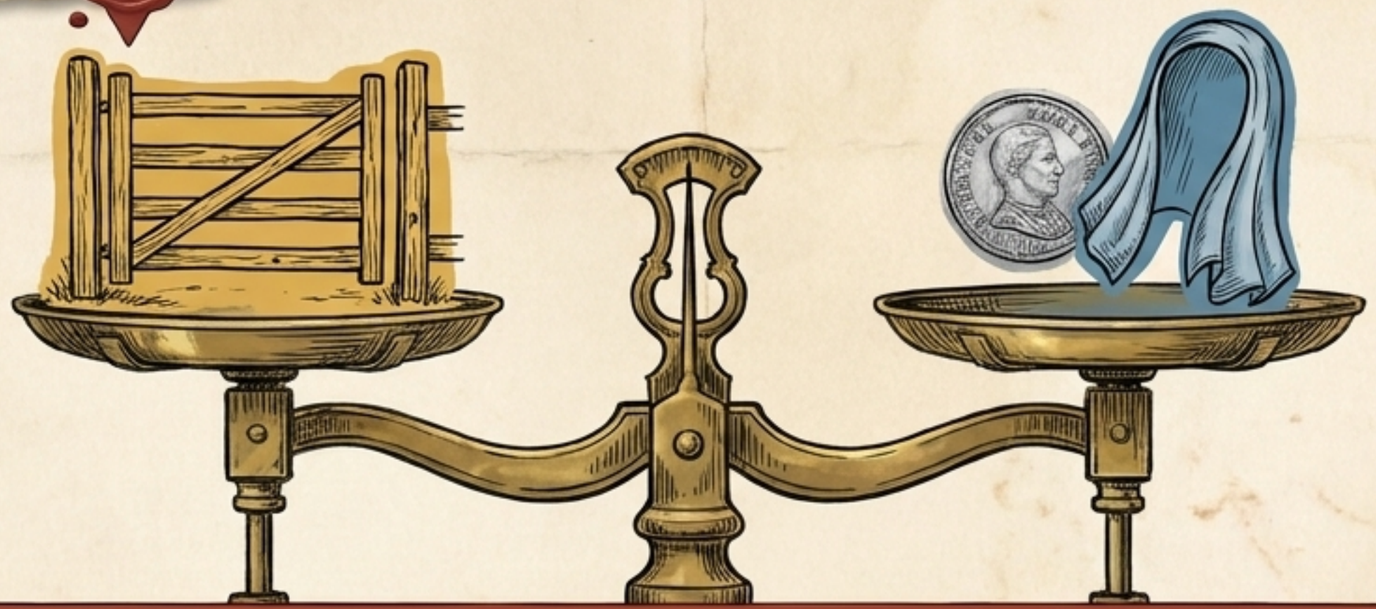

Sonhustrun Margareta kräver rustningsräntan som arv efter sin make.

Tingsrättens Dom i Dannemora: Kompromiss.
Nils njuter halva räntan, Margareta den andra halvan, enligt ett förut gjort avtal.

NotebookLM

Konflikt II: Det trasiga jordebrevet i Österekie (1637)

1. Kravet

Nils kärar Mårten Olofsson rörande ett hemman i Österekie (Vendel) efter Nils svärfar, Per Olofsson.

2. Beviset i Tinget

Rätten konsulterar salig Erik Hinderssons dombok från 1569 och granskar ett mycket illa medfaret jordebrev.

3. Utfallet

Motsidan får behålla hemmanet, men tvingas betala en specifik ekonomisk lösen till 'Clas barn' för ett hus på ägorna.

NotebookLM

Dödsbädden och den sista viljan (1644/45)

Det Muntliga Testamentet:

Nils ger jorden (inklusive de 2 öresland han inköpt från brodern) samt hela lösöret till sin gifta dotter Karin.

Kritisk detalj

Nils förbigår helt sina omyndiga sonebarn (vars fader dog i fiendeland).

Inga formella vittnen fanns närvarande för att svära ed på detta testamente förutom Pastor Nils.

NotebookLM

Arvsstriden utbryter: Aktörerna (1645)

Aktör	*Roll & Relation*	*Deras mål / Krav*
 Olof Hansson på Löten	Målsman för de faderlösa brorsbarnen.	Vill ogiltigförklara testamentet och sälja barnens rättmätiga del (2 öresland) i Bossarby till högstbjudande.
 Olof Matsson	Nils måg.	Kräver att rätten fastställer Nils testamente till döttrarna exakt som det dikterats (inkluderat jord, järngryta, korn och humle).
 Systrarna Karin & Maria	Nils döttrar.	Klandrar farbroderns försäljning av gården och vill själva lösa ut brorsbarnen för att kunna behålla hemmanet i orubbat bo.

NotebookLM

Dannemora Ting 1645: Ett år av förhandlingar

10 Februari (Dilation)

Olof Hansson vill sälja barnens del. Förhandlingen skjuts upp (anstånd) då målsmannen ej är på plats och inga vittnen kunde svära på det muntliga testamentet.

10 Juni (Testamentet Ogillas)

Olof Matsson lägger fram specifika krav (jord, järngryta, humle, korn). Testamentet ogillas dock helt av rätten eftersom formell vittnesed saknas.

30 Oktober (Försäljning & Klander)

Olof Hansson säljer brorsbarnens del för 40 daler (samt ett silverbälte). Systrarna Karin och Maria klandrar köpet, men åläggs att själva lösa ut barnen. En tillfällig förlikning nås.

NotebookLM

Det slutgiltiga domslutet (Mars 1647)

”Pastor herr Nils vittnade om salig Nils Hanssons yttranden vid hans sista nattvardstillfälle.”

Lösöret

Går till dottern Karin.

Rätten respekterade den sista muntliga viljan gällande den rörliga egendomen.

Jorden

Går till de omyndiga sonebarnen.

Fast egendom föll under striktare arvsregler. Eftersom brorsbarnen var närmare arvingar i blod, dömde tinget att jorden måste gäldas (lösas ut) med full betalning till dem.

NotebookLM

Källorna: Hur historien överlevde

Originalsslanteckningarna i Dannemora och Vendels tingsrätt (bevarade på Landsarkivet i Uppsala).

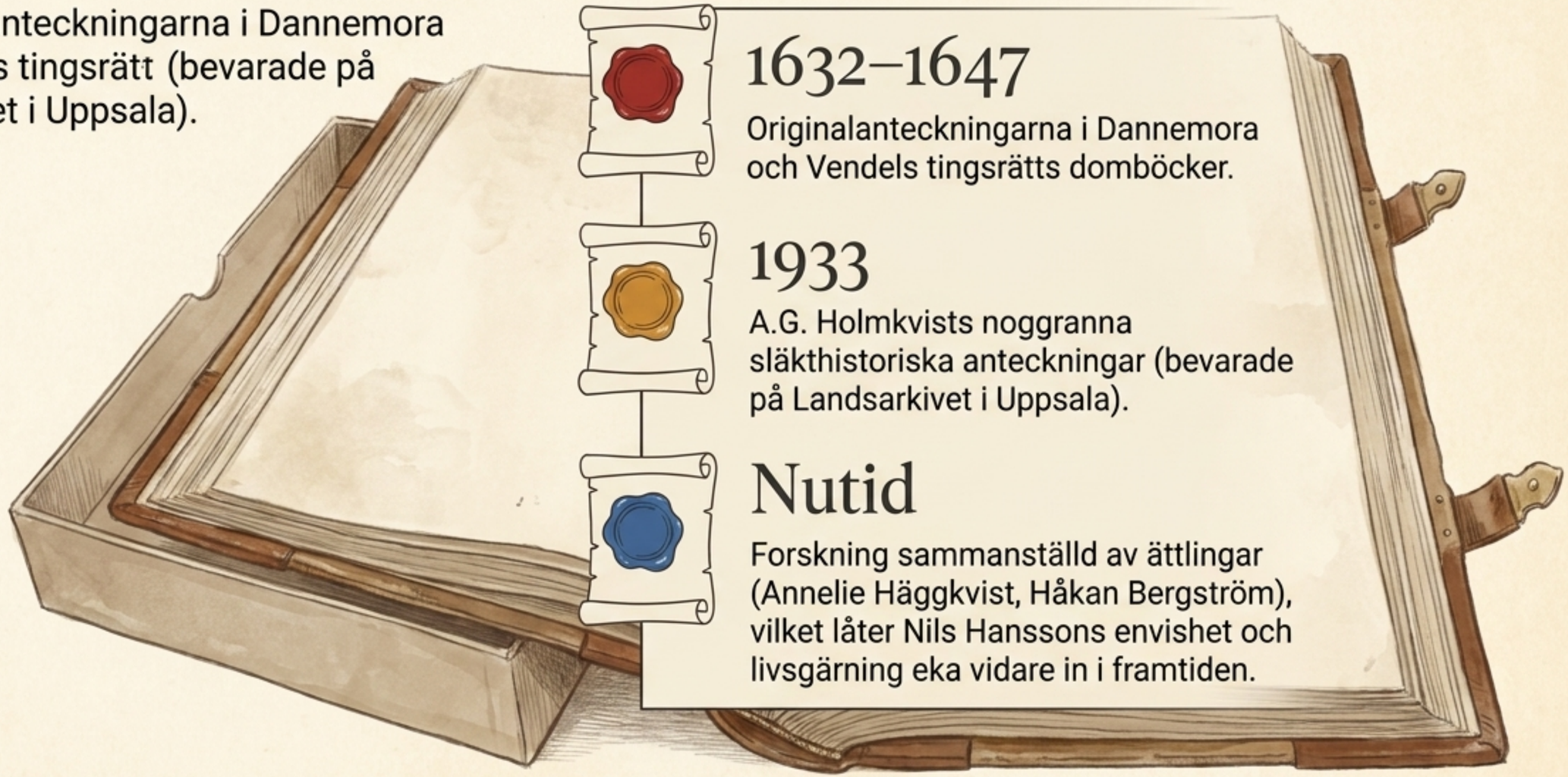

1632–1647

Originalanteckningarna i Dannemora och Vendels tingsrätts domböcker.

1933

A.G. Holmkvists noggranna släkthistoriska anteckningar (bevarade på Landsarkivet i Uppsala).

Nutid

Forskning sammanställd av ättlingar (Annelie Häggkvist, Håkan Bergström), vilket låter Nils Hanssons envishet och livsgärning eka vidare in i framtiden.

NotebookLM